

”Ei siellä pikku hiirulaisiin törmää”.

Akateemista ja henkilökohtaista urheiluhistoriaa – kontekstuaalisia assosiaatioita matkalta Jyväskylään urheiluhistoriallisen seuran seminaariin urheilun toinen puoli.

Tami, aurinkokuningas, Tamminen laukaisi pääotsikon väitteen jossain jääkiekkoa koskevassa keskustelussa. Siitä räjähti taas yksi mediasota tai sometaistelu käyntiin loppuakseen yhtä nopeasti kuin oli alkanutkin.

Riikka Turtiainen alusti seminaarissa aiheesta Miten urheilijat esittävät itsensä ja ympäristönsä etnisyyttä, sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevissa sosiaalisen median sisällöissä, jonka osana tuo Taminkin lainaus oli.

Tiedän, että lätkän pelaajat ovat aika isoja korstoja, mutta kyse ei ollutkaan siitä, vaan tästä: ”Olipa kerran homoja myös jääkiekon parissa, sitten puhui Tamminen ja niitä ei enää ollut.” Lainaus on jalkapalloilija **Timo Furuholmin** twiitistä, jolla hän fiksumusti kritisoi Tammista hänen epäviisaasta lausunnostaan.

Mieli toimii hassusti tai sitten ei. Furuholmista muistiini tulivat Timon isä ja setä, joita vastaan nuorena pelasin heidän edustaessaan Turun Pyrkivää. Hirveitä ”turpamoottoreita” oli koko joukkue, mutta varsinkin vasemmistoaktiivit Furuholmin pojat, jotka olin nähnyt jo aiemmin Mikkelissä pelaamassa oppikoulujen Suomen mestaruudesta 1970-luvun alussa. Voittivat ketaleet pystin Poriin.

Riikkakin paljastui porilaiseksi jalkapalloilijaksi, vaikka hän vähättelikin tasoaan. Jalkapalloilijat ovat muuten tainneet pienentyä tai ainakin nyt huipulla on paljon pikkumiehiä, siis minun kokoisiani pelaajia eli about 170-senttisiä. Futiskentillä siis törmää pikku hiirulaisiin ja joskus aika kovaakin, kuten **Jerome Boateng Leo Messiin** tällä viikolla. Ja minäkin kävin sitten kaappaamassa sen pystin sieltä Porista takaisin Mikkelisiin vuonna 1976.

Riikan, Timon ja minun futistaustat tulikin jo selviteltyä, mutta on minulla muisto Tamistakin. Hän oli kv-jääkiekkoseminaarissa puhumassa vuoden 2003 MM-kisojen yhteydessä. Niissä kisoissa siis, joissa Suomi kärsi sen katastrofaalisen tappion Ruotsille.

Me juttelimme hetken Tamin kanssa lounastauolla ja hän oli yllättäen hyvin vaatimaton mies, tai ainakin antoi sellaisen kuvan. Minä olin seminaarin pääorganisaattori ja Tamin näkökulmasta varmaan tiedemies – ehkä se selitti asiaa. Mutta Tammisessa piilee siis itsessäänkin ”pikku hiirulainen”, kun kaukalo vaihtuu kentäksi, jossa hän ei olekaan kuningas.

Riikka – lieneekö Arvolle sukua? – Turtiainen kuitenkin runoili esityksessään eteenpäin ja sai minut havahtumaan ajatuksiin siitä, miten naisen seksuaalisoinen mediassa on muuttunut aiemmasta. Kun sosiaalisessa, mutta myös normaalimediassa naiset itse ”seksualisoivat” itsensä, niin se on yleensä emansipaation väline. En tiedä, onko se hyvä siihen, mutta paljon sitä käytetään.

Tähän ei yleensä puututa, mutta jos iltapäivälehti käyttää samanlaista lähestymistapaa, niin se tuomitaan. Kyse on kuitenkin samasta naisruumiista, samankaltaisesta seksuaalisoinemisesta, jos ajatellaan lukijaa ja katsojaa – ratkaiseeko kustantaja/toimittaja asian laadun?

Kyse on myös siitä, että media on valtavassa ansaintalogiikan muutoksessa. Suuretkin päivälehdet joutuvat kilpailemaan lukijoista tai paremminkin ”klikkaajista”. Mainostajat menevät sinne, missä käydään. Jos seksi saa suurimmat klikkaukset, niin mitä mediatalo voi tehdä? Hoippuilla hyvän maun rajoille omassa julkaisemisessaan tai sitten linkittää some-sivuja omille sivuilleen välttämättä suoran vastuun.

Jättiläinen-Erkko ei enää päättä, mitä painetaan tai julkaistaan. Sen päättävät ne kaiken maailman pikku hiirulaiset, jotka sekoilevat digitaalisessa maailmassa ymmärtämättä tekojensa seurauksia. Vai onko sittenkin kysymys siitä, että mainostajien tulisi arvostaa enemmän näkyvyytensä laatua kuin määrää? Onkohan muuten hyvä mainostaa omaa tuotettaan epäeettisessä yhteydessä, vaikka niitä potentiaalisia lukijoita olisi miljoonittain?

Entäs sitten julisteet, politiikka, sateenkaarikynnet, boikotit tai vaatteet? Niistäkin puhuttiin seminaarissa.

Todellinen maailma iski akateemisen sisään. Viesti kertoi, että taas yksi läheinen ihminen on yllättäen kuollut. Nyt urheilullinen alle viiskymppinen mies pyörälennillä. Alle kaksi kuukautta sitten kymmenen vuotta vanhempi, myös erittäin liikunnallista ja tervettä elämää viettänyt ystävä tuupertui hiihtoladulle. Siinä välissä reilusti alle 50-vuotias nainen. Kaikkien näiden (lapsen)lapset ovat minulle hyvinkin läheisiä. Vanhempien menettämisen seuraaminenkin on äärimmäisen rankkaa...

Laineen Leenan esitykseen en pystynytkään lainkaan keskittymään uutisen vuoksi. Häinkin oli menossa ystävänsä hautajaisiin.

Maria Rantalan esitys: Liikunta, sukupuoli ja ruumis naisten kuntoliikuntatapahtumien julisteissa vuosina 1984-2010 havahdutti minut takaisin seminaarisaliin, josta Marian esitys kuitenkin paiskasi minut suoraan 1980-luvulle.

Maria tulkitsee tulevassa väikkärissään mm. Naisten kympin julisteita. Ne taas toivat mieleeni (liikunta)kulttuurisesti värikkään kasarivuosisikymmenen, jolloin kympin lisäksi karnevalisoitiin joukkueurheilu sählyn avulla ja yleisurheilu Akateemisen Wartin kautta.

Kun Maria sanoi, että julisteissa ole juurikaan tapahtunut muutosta tuon neljännesvuosisadan aikana, niin omassa päässäni alkoi raksuttaa: mistä tämä sitten kertoo?

Jos julisteet ovat samanlaisia, niin miten näkyy se valtava maailman muuttuminen, jota joka tapauksessa on tapahtunut? Vai onko niin, että tässä (liikunta ja nainen) kontekstissa kaikki olennainen keksittiin jo 1980-luvulla? Toisin sanoen: mitään erityistä tai suurta uutta ei ole tapahtunut sen enempää naisemansipaatiossa kuin liikuntakulttuurin uudistamisessakaan?

Tämä tulkinta vähän hiveleekin mieltäni, koska olin hyvin aktiivinen kummallakin saralla juuri 1980-luvulla. Mutta ei kai se voi olla totta? Vähän muuten häiritsee se, että Maria käyttää sanaa ”oli hottia” ironisesti ikään kuin minun nuoruudessani tuo käsite olisi ollut ”in”. 1990-luku oli asia erikseen ja tätä kai julisteistakin pitäisi uloslukea eli miten samankaltaisuus kuitenkin tulkittiin eri aikakausina eri tavoin.

Oma käsitykseni nimittäin oli, että Naisten kympin buumi laimeni 1990-luvulle tullessa samoin kuin kävi AW:lle ja sählyllekin. Ja ehkä oikeasti on niin, ettei noiden jälkeen ole tullut mitään suurta. Yksitysten liikuntapalveluiden tanssilliset liikuntamuodotkin räjähtivät jo 1980-luvulla kasvuun osin Naisten kympin

kanssa samassa kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa lokerossa. Ja joukkuelajit, itämaiset lajit tai luontoliikunta – nekin aloittivat nousunsa juuri takatukka-aikakaudella.

Nyt tässä taitaa olla jo aimo annos nostalgiaa ja kohta varmaan oman hännän nostoakin. ”Ainut todellinen on nostalgia”, sanoi **Jokisen Kimmokin** jo 1980-luvulla, vaikka silloin suunnattiin tulevaisuuteen Ilokivellä, josta otin myös kuvan Jyväskylän matkallani. Nostalgisoin myös syömällä Ilokivessä ja kävin myös moikkaamassa JYY:n sosiaalisihteeriä, joka teki työtään samassa huoneessa, jossa minäkin hoidin samaa pestiä 30 vuotta sitten. Kimmokin oli 80-luvulla nuorisotutkija, nykyään perhetutkimuksen professori.

Nostalgiaa oli myös **Pauli Heikkilän** alustuksessa, joka koski Moskovan 1980 olympialaisten Tallinnan purjehduskilpailujen saamaa vastaanottoa Virossa ja ulkovirolaisten keskuudessa. Puolesta ja vastaan – jyrkästikin oltiin silloin ennen kisoja ja kisojen aikaan.

Jälkikäteen asiaa vielä erikseen kysytyäni Heikkilä oli vahvasti sitä mieltä, että kisat kannatti virolaistenkin mielestä järjestää Tallinnassa. Niitä voitiin kuitenkin käyttää tulevan itsenäisen Viron tarpeisiin paremmin kuin jos kisat olisi järjestetty jossain muualla.

Vaikka emmehan me tätä voi oikeasti tietää...

Historia onkin outo tieteenala. Historiallisista lähteistä, jotka ovat aina vajaan tai riittämättömät, joudutaan tekemään tulkintoja. Yhtä hyvin toki voi sanoa, että taivaan kiitos, että menneisyys on hävittänyt tai tehnyt muuten mahdottomaksi tutkia kaikkea mahdollista.

Jos fokusoi julisteisiin tai kansantanssipukuihin tai hiihtoasuihin – joita kaikkia oli läsnäolijoiden taholta tutkittu – niin saa kompaktin historiallisen aineiston, joihin voi kiinnittää perusteltuja tulkintoja. Koettu elämä, vaikkapa se 80-luku, voi näyttäytyä julisteiden kautta aika lailla erilaiselta kuin se näytti ja tuntui aktiivitoimijan näkökulmasta.

Ymmärrän, että aktiivi, tilanteiden keskellä olija ei tietenkään ole mikään kriteeri totuudelle, vaikka hän tekisi itsereflektiotakin kokemuksistaan. Mutta jääkö muutos näkemättä, jos historioitsija käyttää vain lähteitä, joissa hegemoninen tai yleisin tulkinta saa vahvistusta?

Sosiologina käänsin omassa esityksessäni seminaarin järjestäjien lähtökohtaoletuksen päällelleen ja väänsin liikunnasta urheilun nurjan puolen. En tehnyt sitä väkisin, vaan aineistoakin oli mielin määrin, vaikka en ollut sitä kerännytään juuri tämä kysymys mielessäni.

Eikös sekin itse asiassa ole peruste sen pätevyydelle – totuus tulee esille ikään kuin etukäteisoletuksista huolimatta sieltä aineistoja analysoidessa ja tulkitessa. Joskus sieltä historian marginaalista löytyvät ne ”pikku hiirulaisetkin”, joille joku tutkija antaa äänen, vaikka valtavirta yrittääkin ne vaientaa...